

Riešenie hmotnej núdze v našej legislatíve

Addressing material need in our legislation

Anton Doktorov¹, Zlatica Doktorov²

¹Evito o. z., Penzión Steffi, Zariadenie pre seniorov, Prúdoková 14, 821 05 Bratislava, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety, Bratislava, Inštitút Dr. P. Blahu

²Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava

Recenzent/Review: doc. PhDr. Zlatica Ondrušová, PhD.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o. Bratislava

Submitted/Odoslané: 25. 11. 2021

Accepted/Prijaté: 11. 12. 2021

Abstrakt: Tento článok pojednáva kriticky o spôsobe riešenia hmotnej núdze na Slovensku podľa súčasne platnej legislatívy. Dokazuje nezmyselnosť a neudržateľnosť niektorých ustanovení zákona, ako i stav, kde si jednotlivé zákony navzájom odporujú.

Kľúčové slova: Legislatíva, chudoba, hmotná núdza, dávka v hmotnej núdzi, sociálna záchranná sieť.

Abstract: This article deals critically about the method of solving material need in Slovakia according to the current legislation. It proves nonsense and the unsustainability of some provisions of the law as well as the state where individual laws contradict each other.

Key words: Legislation, poverty, material emergency, dose in material need, social rescue network.

Úvod:

Každý štát, ktorý sa označuje kultúrny, sociálny alebo moderný garantuje určitú hranicu sociálnej existencie svojich občanov. Takéto garantovanie určitej úrovne príjmu, bývania, zdravotnej starostlivosti sa označuje ako sociálna záchranná sieť. Sociálna záchranná sieť každého štátu poskytuje sociálne záruky každému jedincovi, ktorý sa ocitol v absolútnej alebo relatívnej chudobe.

Stav riešenie hmotnej núdze na Slovensku:

Zákon 601/ 2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v článku I, v paragrafe číslo 1 udáva:

„Predmet úpravy

Tento zákon ustanovuje životné minimum ako spoločensky uznanú minimálnu hranicu príjmov fyzickej osoby, pod ktorou

nastáva stav jej hmotnej núdze.“
Z uvedeného vyplýva, že zákonodarca uznal životné minimum ako takú sumu príjmov, ktorá je spoločensky uznaná ako tak minimálna, že menšia suma znamená nedostatočne uspokojovanie základných ľudských potrieb, ako je stravovanie, oblečenie a bývanie. V súčasnosti je suma životného minima stanovená k 1. júlu 2021 Opatrením Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR č. 244/2021 Z. z. „*Za životné minimum fyzickej osoby alebo fyzických osôb, ktorých príjmy sa posudzujú, sa považuje suma alebo úhrn súm:*

- 218,06 € mesačne, ak ide o jednu plnoletú fyzickú osobu,
- 152,12 € mesačne, ak ide o ďalšiu spoločne posudzovanú plnoletú fyzickú osobu,
- 99,56 € mesačne, ak ide o nezaopatrené dieťa alebo zaopatrené nepľnoleté dieťa.“

Nakoľko v našej legislatíve nepoznáme pojem „chudoba“ alebo „relatívna chudoba“, musíme vychádzať z pojmu „hmotná núdza“. Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov uvádza (ďalej len „zákon“) uvádza:

(1) *Hmotná núdza je stav, keď príjem členov domácnosti podľa tohto zákona nedosahuje sumy životného minima*

ustanovené osobitným predpisom¹ a členovia domácnosti si nevedia alebo nemôžu prácou, výkonom vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku a uplatnením nárokov zabezpečiť príjem alebo zvýšiť príjem

(2) *Základné životné podmienky na účely tohto zákona sú jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie.*

Každý čitateľ by si mohol myslieť, že riešenie hmotnej núdze je také riešenie, aby po poskytnutí pomoci v hmotnej núdzi by sa mal občan nachádzať mimo stavu hmotnej núdze.

Podme ďalej. V zákone číslo 417/2013 Z. z., v §10 pod názvom „Dávka“ sa uvádza nasledovné:

(1) *„Dávka je určená na zabezpečenie základných životných podmienok*

(2) *Dávka je*

- a) 67,80 eura mesačne, ak ide o jednotlivca,*
- b) 129 eur mesačne, ak ide o jednotlivca s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi,*
- c) 117,80 eura mesačne, ak ide o dvojicu bez detí,*
- d) 176,40 eura mesačne, ak ide o dvojicu s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi,*

¹ § 2 zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

- e) 188,40 eura mesačne, ak ide o jednotlivca s viac ako štyrmi deťmi,
- f) 237,70 eura mesačne, ak ide o dvojicu s viac ako štyrmi deťmi.“

V §15 zákona je uvedené:

„1) Suma pomoci v hmotnej núdzi sa určí ako rozdiel medzi úhrnom súm uvedených v § 10 ods. 2, 3, 5 a 8, § 11 ods. 2, § 12 ods. 2, § 13 ods. 2 a § 14 ods. 2 a úhrnom súm príjmu podľa § 4.“

Spomínané §§ číslo 11 až 14 predstavujú jednotlivé položky pomoci v hmotnej núdzi.

Paragraf číslo 9 zákona uvádza:

„Pomoc v hmotnej núdzi je

- a) dávka v hmotnej núdzi (ďalej len „dávka“),
- b) ochranný príspevok
- c) aktivačný príspevok,
- d) príspevok na nezaopatrené dieťa,
- e) príspevok na bývanie.“

Podľa súčasnej legislatívy je pomoc v hmotnej núdzi riešená tak, že príslušné oddelenie UPSVaR po zistení príjmu žiadateľa, od ktorého odčíta 25% vypočíta pomoc v hmotnej núdzi, ktorý sa skladá z dávky v hmotnej núdzi a jednotlivých príspevkov. Podotýkame, že nie všetci majú nárok na príspevok, napríklad človek

bez domova má nárok len na dávku v hmotnej núdzi. Zoberme si typický príklad, ktoré úrady práce riešia každodenne. Nezamestnanému, ktorý žije sám v svojom byte a nemá žiadny príjem vypočítajú pomoc v hmotnej núdzi nasledovne:

- a) dávka v hmotnej núdzi (ďalej len „dávka“), 67,80 eura mesačne, ak ide o jednotlivca
- b) príspevok na bývanie 58,50 eura mesačne, ak ide o domácnosť s jedným členom domácnosti

Výsledná dávka pomoci v hmotnej núdzi je 126,30 eura. Od tejto sumy sa odpočíta suma príjmu žiadateľa po skrátení o 25% (Tento príklad je zjednodušený.). Ak je takto upravený príjem žiadateľa vo výške 130 € mesačne, žiadateľ nemá právo na pomoc v hmotnej núdzi. Lenže suma životného minima je 218,06 € mesačne, ak ide o jednu plnoletú fyzickú osobu. Rozdiel medzi pomocou v hmotnej núdzi a životným minimom v prípade jednotlivca bývajúceho v byte (dome, v prenájme) bez jedného eura príjmu je 91,76 eura. Tento stav spôsobí, že občan v hmotnej núdzi síce dostane pomoc v hmotnej núdzi, ale stále ostáva v stave hmotnej núdze. Pokiaľ by tento občan mal príjem po odpočítaní položky, ktorá nie je príjmom, mal príjem v sume 126,30 eura, nedostal by ani cent

ako pomoc v hmotnej núdzi. Rozhodnutia vydané v správnom konaní v zmysle zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní obsahuje výrok, v ktorom UPSVaR prizná alebo neprizná žiadateľovi nárok na pomoc v hmotnej núdzi. V prípade upraveného príjmu (odčítaním položiek ktoré sa za príjem nepovažujú v zmysle zákona) vo výške, ktorý presiahne prislúchajúcu pomoc v hmotnej núdzi do jedného eura, úrad v rozhodnutí neprizná nárok na pomoc v hmotnej núdzi. Oddelenia hmotnej núdze, štátnych sociálnych dávok a náhradného výživného úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v tomto prípade vydajú rozhodnutie o nepridelení pomoci v hmotnej núdzi, pričom v časti „Odôvodnenie“ rozhodnutia sú nútené napísať konštatovanie, že daný občan sa nachádza v stave hmotnej núdze, ale nevzniká mu nárok na pomoc v hmotnej núdzi.

Teraz nastolíme niekoľko otázok:

1. Aký má zmysel kreovania životného minima pre osoby, ktoré sú naozaj chudobné a nachádzajú sa v stave hmotnej núdze?
2. Prečo súčasná legislatíva je riešená tak, že pomoc v hmotnej núdzi neodstraňuje hmotnú núdzu?
3. Prečo štát nevypláca pomoc v hmotnej núdzi na úrovni životného minima, pričom už samotná dávka v hmotnej núdzi by mala byť na úrovni životného minima?
4. Prečo existuje rozpor medzi základnou pomocou v hmotnej núdzi (prípade osamoteného bezdomovca, ktorý má nárok len na dávku v hmotnej núdzi) a sumou životného minima?
5. Ak je legislatívne ukotvené životné minimum v danej sume, prečo pomoc v hmotnej núdzi nedosahuje túto sumu, čím vlastne priznávame, že takýto človek asi zomrie od hladu alebo nemá ani na nocľaháreň?
6. Skúsil niekto z politikov vyžiť jeden mesiac zo sumy dávky v hmotnej núdzi, pričom pokiaľ si žiadateľ v zimných mesiacoch dopraje taký „komfort?“, že bude každý deň nocovať v nocľahárni Podľa Opatrenia č. 176/2019 Z. z. Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky o sumách stravného patrí zamestnancovi náhrada cestovného, čiže výdavku na stravu 5,10 eura za cestu

trvajúcu 5 až 12 hodín. Pýtame sa, ako sa má najesť bezdomovec prespávajúci v nocľahárni (aby nezamrzol v noci) za sumu okolo jedného eura na deň, ktorá mu zvýši po úhrade výdavku za nocľah v sume jedného eura za noc?

7. Naozaj neexistuje v našom štáte, ktorý sa pýši názvom „sociálny štát“ sociálna záchraná sieť?

Na tieto otázky si nevieme odpovedať, a preto máme právo požadovať odpovede od decíznej sféry.

Záver

V našom článku sme dokázali, ako si tento štát bolestne zahráva s tými najchudobnejšími. Ignorovanie sumy životného minima, ktorý si štát sám stanovil v svojej legislatíve, ako minimálnu sumu na jednoduché a veľmi, veľmi skromné prežitie, pripravil ľuďom bez príjmu krušné chvíle. Ako úplný cynizmus vyznieva fakt, že legislatíva núti úradu práce neodstraňovať hmotnú núdzu žiadateľa. Veľmi prosím za všetkých chudobných a odkázaných, skúste konečne urobiť legislatívu, ktorá nebude konštatovať, že občan je v stave hmotnej núdze a aj v nej ostane, ale bude účinne stav hmotnej núdze sanovať. Tak isto by

štát mal stáť za svojim slovom, a životné minimum by malo byť životným minimom pre každého občana.

Zoznam bibliografických odkazov

- [1] OLÁH, M. – SCHAVEL, M.: Sociálne poradenstvo a komunikácia. Prešov, PBF PU, 2006. 11.
- [2] DOKTOROV, A. , DOKTOROVOVÁ, J.: 2014. *Stanovenie parametrov sociálnej záchranej siete, jej právna definícia a ochrana pred zneužívaním*. Vedecko odborná konferencia s medzinárodnou účasťou „Sociálne a zdravotnícke problémy hornonitrianskeho regiónu“, Partizánske 2014. ISBN 78–80–89533–04–6.
- [3] DOKTOROV, A. , DOKTOROVOVÁ, J.: 2017. *Quo vadis komora?* IN: MÁTEL, A. – ROMAN, L. – JANECHOVÁ, L. (eds.) 2017. *Profesijné hodnoty sociálnej práce*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Piešťany: Ústav sv. Pátra Pia, VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava. 154 s. ISBN 978- 80-8132-173-3.

Zákony:

1. Zákon č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov
2. Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
3. Zákon č. 417/2013 Z. z. Zákon o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov
4. Zákon 601/ 2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov
5. Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok)
6. Opatrenie č. 176/2019 Z. z. Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky o sumách stravného

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety, Bratislava,
Inštitút Dr. P. Blahu
Potočná 58
909 01 Skalica
e-mail: anton.doktorov11@gmail.com

Kontakt na autora:

Anton Doktorov, doc. Ing. PhD., mim. prof.

Evito o. z., Penzión Steffi, Zariadenie pre seniorov

Prúďová 14, 821 05 Bratislava